

THE WAY

"AND THOU SHALT TEACH THEM THE STATUTES AND THE LAWS, WHEREIN THEY MUST WALK"

Published by the Kehilla of Toronto in the interests of Kashruth and traditional Judaism.

No. 5 (9)

Shevat - Adar, 5701 — Toronto, Canada — February, 1941

Volume 2

PURIM (Feast of Lots)

Mordecai and Esther are two of Israel's most prominent figures. Through Mordecai's wisdom and Esther's self-sacrifice, the Jewish people who were scattered throughout the one-hundred-and-twenty-seven provinces of King Ahasuerus, from India to Ethiopia, were saved from a terrible fate — actually total extermination — at the hands of the wicked Haman.

The story of Purim is told in thrilling detail in the Book of Esther, which is read with a special tune on the evening of Purim—which occurs on the fourteenth day of the month of Adar (the month before Passover)—as well as on the morning of Purim.

Purim derives its name from the word, "Pur", which means "lots". Haman cast lots to decide as to which month and day would be the best to carry out his nefarious undertaking against the Jews. The lot fell on the thirteenth day of Adar. But due to Esther's intervention, at the insistence of Mordecai, Haman and his sons, as well as the other enemies of the Jews, were hanged or killed in some other manner, thus turning the day from one of sorrow and mourning into one of joy and feasting. And, says The Bible, "... and these days are remembered and celebrated throughout each and every generation, every family, every province, and every city; and these days of Purim will not pass away from the midst of the Jews, nor will their memorial cease."

The deep significance of Purim is mentioned in the last sentence of the Book of Esther,—"For Mordecai the Jew was . . . great among the Jews, and acceptable to the multitude of his brethren — a promoter of good to his people, and speaking peace to all his descendants."

There is much merrymaking and feasting on Purim, which has come to stand as a symbol of salvation to the Jewish people from persecution down through the ages.

KEHILLA ELECTIONS

Elections for the Board and Officers of the Kehilla will take place in the latter part of February. At the last delegate meeting it was decided that apart from the representatives of synagogues and religious institutions, who up to now elected the Board and Officers, subscribers to the *Haderech* are considered members of the Kehilla and have the right as such to participate in the elections and act on the various committees. If you have a desire to participate in this important work, you may send in your subscription to the office of the Kehilla, 9 Brunswick Ave., and you will be notified when the meetings are held.

Presidents of Synagogues, who have received notifications from the Kehilla of the forthcoming elections, are asked to send in the names of their delegates as early as possible. A Synagogue is entitled to one delegate for every 50 members.

THE GOAL IS REACHED

After considerable negotiations, the Rabbis of the Kehilla were finally successful in having complete supervision over one delicatessen factory in this city, "THE PALESTINE KOSHER SAUSAGE CO." A permanent mashgiach (inspector) has been placed in the factory who has complete control over all the meats and products entering the premises. The Rabbis of the Kehilla have complete supervision. The Kehilla and its Rabbis receive absolutely no remuneration whatsoever for their services. We are sure that the Jewish public of this city will know how to appreciate the efforts of the Rabbis and the Vaad Hakashruth. The Rabbis and the Vaad Hakashruth expect the co-operation of all Jews, by using the meat products manufactured by THE PALESTINE KOSHER SAUSAGE CO. In so doing you will not only strengthen kashruth, but you will also convince others of the advisability of handling strictly kosher products.

PLEASE BEAR IN MIND THAT KOSHER PRODUCTS DO NOT COST YOU ANY MORE THAN THOSE OVER WHICH THERE IS A DOUBT WHETHER THEY ARE KOSHER, NOTWITHSTANDING ANYTHING THAT THE OPPONENTS OF THE KEHILLA MAY TELL YOU.

STATEMENT BY THE RABBIS

We announce that for several weeks there is a constant vigilance kept by an all Supervisor at the Palestine Kosher Sausage Factory. This Supervisor opens and closes the factory, controls the meats and prepares them. We therefore confidently announce it publicly that each and every manufactured product in the above factory bears the ticket and seal, stamped and approved by us, together with the stamp of the Supervisor who is in our authority, a trustworthy person.

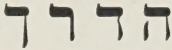
All those who have hitherto refrained from partaking of such meats, may now freely eat them.

We also announce that the two stores of the Palestine Kosher Sausage Co. at 549 College Street and 800 Dundas Street West are closed all evening Friday and all day Saturday. Customers shall therefore bear this in mind and order before the Sabbath; for nothing is sold or delivered on the Sabbath Eve and day.

RABBI J. WEINRIB

RABBI J. KAMENETSKY

BUY WAR SAVINGS STAMPS!

HADERECH (THE WAY)

PUBLISHED BY THE KEHILLA OF TORONTO

EDITOR ..... JACOB I. WOHLGELERNTER

For Correspondence

HADERECH (The Way) 183 Beatrice Street, Toronto

OFFICERS OF THE KEHILLA OF TORONTO

President	J. LEVINE	Vice-Presidents	M. SHAPIRO
Treasurer	J. KOFMAN		A. TANENBAUM
Secretary	S. A. KURTZ		M. KOROLNEK

FAITH AND REASON

On the 800th Anniversary of Rabbi Judah Halevi

By DR. GERSHON A. CHURGIN

I.

In his celebrated book, the Kuzari, Judah Halevi proclaims Israel the heart of the nations. We may equally declare that Halevi is the heart of Israel. His entire life, his dreams, his hopes, his aspirations and labors, were dedicated to Israel. He is at once the sweet singer of Zion and the stalwart defender of the faith of Israel. His admirers range from the venerable Rabbi Moshe Ben Ezra to Heinrich Heine, the genius of irony and satire.

Halevi is not only a poet by the grace of God; he is also a philosopher of wide knowledge and erudition. His philosophy has a single purpose, to extol Israel, to laud his religion, and to guard Israel and the Torch against attacks of the unbelievers. It is to this aspect, Halevi as a Jewish philosopher, that these words are devoted.

In order to gain clear insight into Halevi's philosophy, one should strike a comparison between him and another celebrated Jewish philosopher, Maimonides, Judaism and philosophy are united. He is attached to the one as he is to the other. Consequently Maimonides endeavors to reconcile Judaism with philosophy and establish harmony between them. Maimonides thus may be said to be a kind of "appeaser", who is very anxious to see them abiding in peace and harmony.

With Halevi the case is altogether different. He knows of no reconciliation, neither does he seek harmony between religion and philosophy. Maimonides is a philosopher for the sake of philosophy, Halevi — for the sake of Judaism. The Kuzari begins with the statement, "I was asked what I have to say in answer to the arguments of philosophers, unbelievers, and professors of other religions against our own."

His answer is the Kuzari. He is aware that he is bent on defending a persecuted race and a despised religion not merely against the philosopher, but against the more powerful and more fortunate theologians of other faiths. All through the volume he appears as a loyal son of his race and religion.

He aims to show that they are above criticism: they are the best and the purest. The religion of Israel surpasses all others because in it the loftiest truth is embodied. Judaism is sublime, it is the first and last word of God. Israel is the light of the world, the only nation chosen to witness the great revelation on Mount Sinai. Hence the wisdom of God belongs only to those who are descendants of the prophets, and who originated from the land of Palestine. To them alone did God reveal Himself.

These central thoughts of his philosophy Halevi does not work out systematically. He remains more of an artist than a philosopher. Hence he chooses to invest his philosophy with dramatic interest. He was fortunate in finding a dramatic form for his Kuzari in an historical event which suited his purpose admirably.

Some three centuries before Halevi's time, the King of the Chazars, a people of Mongolian origin, together with his lords and nobles and many of his subjects, embraced Judaism. Hisdai ibn Shaprut, Jewish premier and friend of learning in Cordova in the tenth century, corresponded with the King of Chazars, from whom he received an account of the conversion. The King desired to know which of the three existing religions was the truest and the purest. He invited to his court dignitaries representing the three dominant creeds, Judaism, Christianity, and Mohammedanism. The King questioned them concerning the tenets of their respective faiths. Shrewd and intelligent as the King was, he noticed that the Christians as well as the Mohammedans in their arguments appealed to the truth in the Hebrew Bible. Thereupon the King concluded that Judaism must be the true religion, which he accordingly embraced.

This historical event gave Halevi both the matter and the form for his philosophical work. He constructs his ideas in the form of a dialogue between the rabbi and the King of the Chazars. The rabbi explains to the King the fundamentals of the Jewish religion, and also answers the King's questions, and criticisms which develop in the course of the conversation. The rabbi also touches on a variety of topics, religious, scientific, and philosophic, which have a direct bearing on Judaism. Finally it is concluded that Judaism is superior to all religions, to Kalam and Karaim.

Halevi demonstrates his wide knowledge of Aristotle and other Greek philosophers. Like many a critical philosopher he starts as a sceptic. He points out, quite strikingly, the insufficiency and the limitations of human reason when matters of religion are involved. Reason must know its legitimate spheres where its authority is supreme. Such are the spheres of science and mathematics, where the objects of investigation are accessible to us, and the knowledge of their nature exhaust their significance. Reason is inadequate to deal with the truth of Judaism and especially with what pertains to the nature of God. God and the Jewish religion, Halevi very emphatically declares, are not simple facts to be known and understood like the laws of science. Judaism is a living entity which feels, admires, and loves. Hence a different approach is advocated when Judaism is considered, an approach which is unlike the scientific one, the approach through the heart. Not every

one is favored with the capability of understanding Judaism. This privilege is given not even to philosophers or metaphysicians. Access to Judaism is possible only to Jews, who can both enjoy and contemplate it. Divine wisdom is only to be found among those who are of the family of Shem.

Philosophy and independent reasoning on such important matters as God and the creation of the world, are after all more or less stuff of fancy, sheer guesswork. You can not erect the noble edifice of religion on such insecure foundations as philosophy and science. The people of Israel, fortunately, have such a firm and secure foundation of their own. They have a genuine and indisputable tradition. Tradition in the case of Israel goes back to first hand knowledge from the very source of truth. For it was received from the prophets, who in turn received it from God.

Here a note of caution should be inserted. Halevi never fails to give due recognition to the achievements of human reason as shown in the science and philosophy. What he emphatically insists on is that human reason has its shortcomings and limitations, and it is not valid everywhere. Halevi is above all a proud Jewish patriot who respects and loves traditional beliefs beyond everything else. Hence, unlike Maimonides, he does not feel the necessity of twisting the meaning of scriptural passages in order to make them agree with philosophical theories.

(Continued Next Issue)

WHEN YOU BUY A SANDWICH OR DELICATESSEN

Are you aware, what you buy?
Do you know whether or not it is Kosher?

For that which is *Kosher* is clean, fresh, healthy, and zestful.

ATTENTION!

Delicatessen Stores and Groceries

in and around
Toronto and its vicinities!

You will satisfy your customers, and get new clientele, if and when you sell *only Kosher Delicatessen*.

The only Kosher Delicatessen in Toronto under the supervision of the Kehillah and Rabbis, comes from *Palestine Kosher Sausage Factory*.

Demand that the Delicatessen you buy, sausage, corn-beef, postromi, baby-beef, rolled-beef, and other meats, shall bear the seal of supervision. Don't buy it otherwise. The seal is guaranteed by *Rabbi Joseph Weinrib and Rabbi Jacob Kamenetsky*.

Each and every Jew has now the greatest opportunity to eat Kosher meat. *It doesn't cost you more!*

PALESTINE KOSHER SAUSAGE FACTORY

Is Your Guarantee

If you cannot get their products at your store,
come to see us at

549-51 College Street or telephone Midway 2200

or at

800 Dundas St. W. or telephone Waverley 9524

We deliver through the entire city area at all times. We also deliver pickled tongue and other meats to private customers.

CALENDAR

ROSH CHODESH SHEVAT—JANUARY 29th
CHAMISHA OSOR B'SHEVAT—FEBRUARY 12th
ROSH CHODESH ADAR—FEBRUARY 27th and 28th
FAST OF ESTHER—MARCH 12th
MEGILLA READING—At Night
PURIM—MARCH 13th

Time for lighting of Sabbath Candles

FRIDAY, FEBRUARY	21st—6.39
"	" 28th—6.49
" MARCH	7th—6.59
"	" 14th—7.07
"	" 21st—7.15

(DAYLIGHT SAVING TIME)

THE FOLLOWING BUTCHERS ARE UNDER "VAAD HAKASHRUTH OF THE KEHILLA OF TORONTO"

KUPPEL ABRAMS	Kensington and St. Andrew	WA. 6903
H. ABRAMS	2 D'Arcy St.	EL. 7962
I. BERLIN	22 Baldwin St.	MI. 8119
Mrs. BERLIN	30 St. Andrew St.	WA. 4942
R. BERKAN	707 Queen St. W.	WA. 1397
K. GREENSPAN	12 Kensington	WA. 1388
K. GREENSPAN	7 Brunswick Ave.	KL. 8375
K. GREENSPAN	Harbord and Brunswick	MI. 9918
J. COHEN	996 Dundas St. W.	ME. 7253
J. COHEN	2c Kensington Ave.	WA. 5089
M. GOLDMAN	397 Spadina Ave.	WA. 8944
Z. GOLDMAN	38 Kensington Ave.	WA. 2116
M. HOLTZMAN	234 Augusta Ave.	
A. JACKSON	217 Parliament St.	EL. 0024
S. LABER	195 Harbord St.	LO. 9732
MRS. LENCHNER	45 Grange Ave.	EL. 5637
W. MARTIN	Harbord and Brunswick	MI. 9161
NAFTULY'S Butcher Shop	374 Spadina Ave.	WA. 4103
A. SILVERSTEIN	7 Kensington Ave.	
S. WINBAUM	644 College St.	LO. 9889

IMPORTANT ANNOUNCEMENT!

I. COHEN - 370½ COLLEGE ST.
is no longer under the supervision of the
Vaad Hakashruth of The Kehilla of Toronto.

Owing to a second misdemeanour against the kashruth regulations, and after having been warned and fined by having a mashgiach placed in his store for four weeks, the Vaad Hakashruth was forced to withdraw its supervision from Cohen's Butcher Shop.

אין גוואנדעליינס זכות...

דער באוואוסטער זשורנאליסט נ. ב. לינדער, האט אין זיין קאלום "מענשען און זאכען" אינ'ם ניו יארקער "טאג" אפגעדרוקט פאלגענדע פאסירונג, וואס איז ווערט איבערצוגעבען צו אונזער לייענער:

"אויב פריינט סעמועל'ס וועט איבער 120 יאר גיין גלייך אין נ'ערן ארײַן, וועט דאס זיין זיין זכות און זיין גענערשער קענין, וועמען נאָמען איז גוואנדעליינס. זי וועט דאס אים און זיין נאנץ הויזגעזינט האָבען אויסגעלייזט פון, ווינציגסטען, איין עבירה: פון מישהן מילכיגס מיט פליישיגס.

"צווייט נים וויפיל אנדערע עבירות סעמועל'ס וועט האָבען צו שלעפּען אויף זיך ווען ער וועט (איבער 120 יאר) דארפֿען פארלאָזען די זינדיגע וועלט. סעמועל'ס איז אן אָנעזעווענער ארבייטער פירער, א פארוואלטער איבער א גרויסער יונגן אין דער אינטערנעשאַנאַל פון נאָרעל־אָנבאַן.

אַבער אן ארבייטער־פירער איז אויך נים מער ווי א זינדיגער מענש בפרט א פירער ווי סעמועל, וואס איז אמאָל געווען ענז פארברונען מיט א דייטשן טעאטער אין ניו יארק. אזא אייגער איז אורא נים אינאנצען ריין פון זינד. . .

וועט אים, ווי יעדען כּאָדאָם, מן הסתם זיך נאָכשלעפּען א שווער עקעל עבירות פון אלע מינים און פון אלערליי נרויסען. פון איין עבירה אָבער, פון כשר בחלב, וועט ער זיין ריין ווי א מלאך. און פאר דעם וועט סעמועל האָבען צו פארדאנקען, ווי געזאָגט, זיין קענין, וואס איז א גענערן פון דזשארדזשיא און הייטס גוואנדעליינס.

גוואנדעליינס איז א קענין מיט א סך מעלות. ראשית, קען זי טאקע אויסגעצויכענט קאָכען און באקען. צווייטענס, איז זי א בריה נפלאה אויף קאָכען אידישע מאכלים. דריטענס, טוט זי אלציגן אזוי ריין און וויכער, אז ביי איר זעט אים די קיר א סך שענער און ציטטיגער ווי ביי אנדערע באלעבאָטעסעס ווערע סאָלאָנען.

צו דעם אלעמען איז גוואנדעליינס שטארק אפגעהיט אין קיר־כשרות. זי איז גריטליך באקאנט מיט אלע דינים און מנהגים פון פירען א אידישע קיר און א כשר'ן טיש. א ביסעל פון איר קעני מעניש האָט זי מיטגעבראכט פון דזשארדזשיא, וואו זי האָט עטליכע יאָר געדינט אין אידישע הויזער.

פארענדיגט איר "בילדונגס־קורס" אין קיר־כשרות האָט זי דא אין ניו יארק. זי איז 4 יאָר נאָכאנאנד געווען דאָ א קענין ביי דער פאמיליע פון א באקאנטען קאָנסערוואטיווען רב. דער רב איז אפילו געווען א מאָדערנער מענש, נים קיין אַרטאָדאָקס. אָבער ער האָט זיך געפירט מיט ווי א ראביי, נאָר טאקע ווי א רב, און זיין פרוי האָט געפירט א שטרענג כשר'ע קיר. דאס איז געווען גוואנדעליינס "אניר ווערסיטעט" פאר אידישע קאָריסטס און שטענדיגער קיר־כשרות. מיט א פאָר חרדישן צוריק האָט יענער רב אויסגענישען זיין קאָנגרעגאציע אין ברוקלין אויף א גרעסערע קאָנגרעגאציע אין אן אנדער שטאָט. האָט ער זיך אריבערגעקליבען אהין מיט זיין פאמיר. קיע. ער האָט געוואלט מיטגענען גוואנדעליינס'ן אויך, אָבער זי האָט נים געוואלט פארלאָזען ניו יארק. איז זי געבליבען דאָ.

קיין דאנה מיט קריגען א שטעלע האָט גוואנדעליינס נים געהאט. זי איז באלד אויף מאָדען אָנגעקומען פאר א קענין אין הויז פון סעמועל'ס. און סעמועל'ס פרוי האָט זיך נאָך געשעצט גליקליך, וואס זי האָט זי געקראָנען. אָבער גוואנדעליינס' אריינקומען אין הויז פון דעם ארבייטער־פירער האָט געבראכט א נאנצע רעוואָלוציע אין דער באלעבאָטיק־קרייז דאָרטען.

וויילענדיג נים ווילענדיג האָט סעמועל'ס פרוי געמוזט איבער נעמען דעם פרומען רביצין־שטייגער, וואס גוואנדעליינס האָט מיטגעבראכט. ס'איז געווען א שנעלע רעוואָלוציע, אָבער א גריטליכע. אין איין טאג האָבען געמוזט געבאָרען ווערען ווייניגלייך געשרייעשטעלען — פון די קאָרעספּאָרד אויפ'ן אויווען ביי'ן זיכער־ווארג אויפ'ן עסטיש.

און גוואנדעליינס האָט שוין אכטונג געגעבען, אז מען זאָל, היליג, נים מישען די מילכיגע כלים מיט די פליישיגע. אפילו די זייער פאר דער קיר און די וואַשיפּורדער פאר'ן געשרייען געמוזט זיין כשר און האָבען א שטעמפלע פון א רב. פון זאָלען, און וויקען דאָס פלייש צום קאָכען—איז שוין אָפּגעטרעט.

אזוי האָט גוואנדעליינס איינגעפירט באלד פון ערשטען טאג אן און אזוי פירט זיך די באלעבאָטעשקייט ביי אונזער ארבייטער־פירער אין הויז ביו היינטיגען טאג. אויף סעמועל'ען אליין האָט דער נע געריג'ט כשרות־רעוואָלוציע געוורקט אזוי ווייט, אז אפילו אין רעכט טאראן וועט ער נים מישען קיין מילכיגס מיט פליישיגס; קיין גלייכעשן מאכל קאָן ער שוין אין מויל נים נעמען.

דאָס אלצדיג האָט אויפגעטאָן גוואנדעליינס אין איינע צוויי חדשים. גוואנדעליינס גייט מיט'ן גאנג, אז א איר, וואס היט נים אָפּ קיין כשרות אין קיר, מוז אורא זיין א "קאָמוניסט"—און ביי קיין "קאָמוניסט" וויל זי נים רינען.

אזוי, איידער באשרלייגט צו ווערען אן קאָמוניסט און דערצו נאָך פארלירען אזא וואוילע קענין, האָט סעמועל'ס י. שוין בעסער גענומען אויף זיך צו טאן גוואנדעליינס'ס געכאָט. . . און טאן, ווי איר זעט, וועט פריינט סעמועל'ס. איבער 120 יאָר קומען אויף יענער וועלט מיט איין פלעק ווינציגער אויף זיין נשמה—אין גוואנדעליינס'ס זכות."

זאָלען אָבער אידישע פרויען נים ווארטען ביו א "גוואנדעליינס" זאָל זיי דערמאָנען צו מאַכען כשר זייער היים. זאָלען זיי עס טאן דורך דעם כח פונ'ם אידישען באוואוסטווען פון פארטאָגאָרטאָכקייט צום אידישען פאָלק.

דער קאלענדאר

ראש חודש שבט — מיטוואך, 29טען יאנואר
חמשה עשר שבט — מיטוואך, 12טען פעברואר
ראש חודש אדר — דאנערשטאג, פרייטאג, 27, 28 פעב.
תענית אסתר — מיטוואך, 12טען מערץ
אווענט: לייענען די מגילת אסתר.
פורים — — — דאנערשטאג, 13טען מערץ

פרקי תנ"ך: ישע"י מ"ג—ירמ'—יהוואק"מ ב".

דף יומי: כתובות מ"ב, ב"ק.

לייבט ענטשען:

פרייטאג: מיטפֿטס — 21טען פעברואר 6.39
" תרומה — 28טען פעברואר 6.49
" תצוה — 7טען מערץ 6.59
" תשא — 14טען מערץ 7.07
" ויק"א — 21טען מערץ 7.15
(די צייט איז פאר דעלייט סייזונען)

זייט פארזיכטיג

יעדער בוטשער, וועלכער שטעהט אונטער דער חשנה פון ועד הכשרות פון דער טאָראָנטאָ קהלה האָט באקומען א סיון, וועלכער איז דער גאראנט' א דאָרט איז דאָס פלייש כאמת כשר. די סייגס ווערען געגעבען נאָך דאָ, ווען דער בוטשער פארפליכטעט זיך נאָכ צוקומען אלע כשרות באדינגונגען, וועלכער דער ועד הכשרות מיט אירע רבנים פאָדערען.

זייט געוואָרענט פון נאָכגעמאכטע סייגס.

זייט זיכער אז אויפ'ן סיון שטעהען די ווערטער—

"ועד הכשרות פון דער טאָראָנטאָ קהלה."

פורים און די אידישע פרוי

פון אסתר בלום

און אן אַרומישע שניידערקע, ווי מאדאם דובאַר, אַדער א פראַסעט דינסט ווי יעקאטעריןע די גרויסע און פריער געווען, האָבען זיי גע- מוט ווערען פארבלענדעט פון דעם גלאַנצן פון קעניגליכען הויף, א זיי האָבען זיך א וואָרף געטאָן אויף די משונה'דיגסטע פארענגענס און צובראָכען אלע צווימען פון באשיידענקייט.

אַט אזוי זיינען די גרויס געוואָרענע פרויען פון אנדערע פעלקער, אסתר און אויך געווען, און די קלערע יתומה, א פארלאזענע, א פארגעסענע, ווען זי איז צוגענומען געוואָרען אין אַתשרוש פאלאץ און איז גערהויבען געוואָרען צו דער ערשטער דאמע פון "הונדערט און זיבען און צוואנציג מדינות".

אַבער אסתר איז געווען א אידישע. די צניעות, וואָס איז איינגעפלאַנצט ביי אידישע מיידלעך, ביי אידישע פרויען, האָט איר נישט דערלאָזען צו ליבעס-סאָסנאָרלעך פון די הארעס גלעדער ווי פערסיקע. און די רוהיגע, קלאַרע איבערלייגונג, מיט וואָס אירען צייכענען זיך שטענדיג אויס, האָבען איר צוריקגע- האלטען פון פאליטישע אינטרעסעס פון דעם קעניגליכען הויף.

די שיינע אסתר, די קעניגליכע פרוי, איז געבליבען אזוי אייני פאך ווי זי איז געווען אין דעם פעטער מרדכי'ס הויז. זי איז נישט געווען פארבלענדעט פון איר איינפלוס ביים קעניג, זי האָט נישט גע- גלאַנצט און נישט געמישט זיך אין פאליטיק.

זי האָט זיך געהאלטען אזוי ווייט פון דעם הויף לעבען, דאָס זי האָט אפילו נישט געוואָלט זיך ארויפגייען צו שטערנען המל'ס אנטר- סעמיטישע פאליטיק, ביז איר אַנקלע האָט איר געסטראַשעט:

—ואת יבית אבך תאבדו—אויב די וועסט זיך נישט ארויפגייען און העלפען דיין פאלק פון המל'ע, וועסטו אליין צוואמען מיט דיין פאמיליע אויפגעבראכט ווערען.

אויפנאך, שטייט צוריקגעצווינגען און נישט געוואָרען זיך אלעמען אין די אויגען—גאנץ אנדערש ווי די פרויען פון דעמאלטע שטאָנד ביי אנדערע פעלקער. אזוי איז געווען אסתר, אזוי איז יעדע קלוגע אידישע פרוי, וואָס אין אלע צייטען און אין יעדען שטאָנד באהאַלט זי איר זעלבסטוויירדע, וואָס אימפּערט אזוי שטארק די מענער.

און אפילו דער נארישער אַתשרוש האָט פארשטאנען צו שטצען איר נישט נאָר פאר איר שיינקייט, נאָר אויך פאר אירע מעלות, וואָס ער האָט נישט געפונען ביי זיין ערשטער ווייב, ביי ושת'ל, וואָס האָט געגעבען אויך אזעלכע גלענצענדע הויזביעלעך ווי ער.

וואָרעם אנדערש איז די אידישע פרוי פון איר נישט אידישער שכנה; די אידישע פרוי איז איינפאכע, צניעות'דיגע און איידעלעך, און—אלע ימים טובים וועלען בטל ווערען, ווען משיח וועט קומען, נאָר פורים אליין וועט בלייבען. וואָרעם ווי קאן דען אַני דערש ווייז?

אירען זיינען דאָך אן עס עולם, אן אייביג פאַלק, און אזוי לאַנג ווי אירען וועלען זיין, וועלען די אידישע פרויען באווייזען זייער אידי- שען כאראקטער, זייערע אידישע צניעות, די אידישע צוריקגעהאַל- טענקייט. זיי וועלען אַלעמאַל דערמאנען די אסתר המלכה פון דער מילה, און—וימי הפורים האלה לא יעבדו—פורים וועט קיינמאָל נישט בטל ווערען. שטענדיג וועלען זיין אזעלכע אידישע פרויען טיפען ווי אסתר המלכה!

כוס תחנומים

מיר דרוקען אויס אונזער טיפען צער צו דעם דעאקאָר י. י. וואַהלגעלערנישטער צום פארויסט פון זיין פרוי דבורה און אויך צו די קינדער, משה נחמן, דוד, ישראל אלעזר, אונזער מיטגעפּהל.

בנחמה ציין ירושלים תנחומי

הרבנים במורנוט

הקהלה במורנוט

אגודת השוחטים במורנוט

אנדערש איז די אידישע פרוי פון אירע שוועסטער פון די פערמערע פעלקער; אנדערש איז זי מיט איר לעבען, אנדערש מיט אירע געפילען, מיט איר דענקען און שטענען. די אידישע פרוי און די פרוי פון אן אנדער פאַלק—וואָס פאר א טיפער אַפּגורנט עס ליגט צווישען זיי!

"א פרוי איז א פרוי", אזוי וועט איר אַפט הערען ריידען מיט שפּאַט. דאָס מיינט: אלע פרויען זיינען גלייך, אלע מיט די זעלבע פעלערען, קינדעריש, פלאך, אלע פרויען מיט דעם זעלבען כאראקטער, די אידישע ווי די נישט אידישע.

אַבער דאָס איז דורכאויס פאַלש.

צווישען דער אידישער פרוי און איר נישט אידישע שוועסטער שטייט אן אייזערנע וואַנט, א שווערע מחיצה, וואָס טיילט זיי פאר נאנדער. דער כאראקטער זייערע איז פארשידען, זייערע אַפּגורנטען נישט די זעלבע, און די לעבענסאנשוואונגען פון איינע זיינען נישט די לעבענסאנשוואונגען פון די אנדערע.

סײַ אין אַרומקייט, סײַ אין רייכטום איז די אידישע פרוי ערנסטער, איינפאכער און איבערגעלייגטער פון דער פרוי פון וועלכען ס'איז אנדער פאַלק. זי איז א אידישע פרוי, און פיהלט אויף זיך א גרעסערע פאראנטוואָרטליכקייט.

דעם בעסטען ביישפיל אָט פון דער אידישער פרוי נישט אונז טאקע די העלדן פון דער מגילה, וועמען אירען האָבען צו פארדאנקען דעם פרוינאכטן יום טוב פורים, וואָס מיר פייערען היינטגען מאָנאט—די שיינע אסתר.

ווער איז געווען אסתר? א אידישע מיידעל, א יתומה, וואָס האָט זיך געהאָדעוועט אויס רחמנות ביי אן אַנקלע, איז באשערט געווען צוליב איר שיינקייט, צו ווערען וואָס מ'רופט היינט א הויף-דאמע.

זי איז אויפגענומען געוואָרען אין קעניגליכען הויף פון פערסיען און האָט דערגרייכט צו דער העכסטער שטופע פון עהרע און מאכט—זי איז געוואָרען דעם קעניג'ס געליבטע פרוי, וועמען ער האָט אַנגעבאַטען פאר א מתנה א העלפט פון זיין קעניגרייך.

ווי וואָלט אויסגענוצט א פרוי פון אן אנדער פאַלק, נישט קיין אידישע, די אַזויגע הויבט שטעלונג פון פראכט און מאכט, וואָס די אידישע מיידעל האָט פארנומען?

די געשיכטע ווייזט צו דערציילען פון מערערע אזעלכע פרויען, וואָס האָבען זיך ארויסגעריסען פון אן איינפאכען לעבען און זיינען געוואָרען די ערשטע דאמען פון לאַנד, מיט דעם געסטען איינפלוס אויף די קעניגע און מיט אן אייזערנער מאכט.

אזוי צום ביישפיל, דערציילט די געשיכטע פון א מארקיוע פאַמי פאדור, פון א מאדאם דובאַר, פון יעקאטעריןא די גרויסע און פון נאך אזעלכע פרויען.

און עס איז דאָך נישט נויטיג צו דערציילען ווי אזוי אַטרי פרויען, בארימט אין זייער צייט, האָבען אויסגענוצט זייער הויכע שטעלונג.

זיי האָבען ארויפגעבראכט אין דער רעגירונג די שרעקלאכסטע דעמאָקראַטיזאציע, האָבען באגראָבען די פאליטיק פון לאַנד דורך אַלעריי אינטרעסעס און געמאכט דעם קעניגליכען הויף פאר א געסט פון זינד און ווילדער אויספלאַנענקייט.

מען דארף נאָר לייענען די לעבענסגעשיכטע פון יענע פרויען, אום צו זעהן ווי פארברעכעריש און פארשווענערט זיי האָבען אויס- גענוצט די ליבע און זייערע, וואָס א קעניג האָט זיי באווייזען.

און דאָס איז נישט קיין וואונדער. "אן אַס, וואָס איז א לאנגע צייט געווען צוגעבונדען"—זאָגט אן איטאליענישער שפּריכוואָרט— "לויפן שנעלער ווי דער, וואָס איז שטענדיג אויף דער פרייהייט."

אן אַרימאן וואָס ארייבט זיך ארויף און ווערט רייך, זוכט מער צו גלאַנצען און פרויען זיך מער ווי דער, וואָס איז געבאָרען געוואָרען אין רייכטום.

ה ד ר ד

"והודעת להם את
הדרך ילכו בה"
(שמות י"ח, כ)

חודש בלאט פאר רעליגיעזע פראבלעמען

ארויסגעגעבען פון דער טאָראַנטאָר קהלה

נומער 5 (9) • 16 • בע"ה, שבט-אדר, התש"א • צווייטער יאָרנאָג • טאָראַנטאָ, קאנאדא

רעדאקציאנעלע נאטיצן

די פארשטייענדע קהלה-וואהלען

ביי דעם לעצטען קהלה מיטינג איז באשטימט געווארען, דער מאָנאט, פאר די אלגעמינע וואהלען צו דער קהלה פארוואלטונג פאר'ן יאָר תש"א-1941.

מיר ווילען דארום ציען די אויפמערקזאמקייט פון די ייִדן, און אַה-אניאזאציעס צו שיקען—צו דער אלגעמיינער וואהלען פארוואלטונג—באוואוסטזינגע פאראנטווארטלאכע דעלעגאטען. וואָרײַם, מער ווי שטענדיג נויטיג זיך די שטאַט טאָראַנטאָ אין אַ נומער פארטרעטערשאפט פאר דער צוקונפטיגער ארבייט.

דאס אידישע טראדיציאנעלע לעבען איז אין די לעצטע יארען וויער פארנאכאלעסיגט געווארען, צוליב דעם באקאנטען צושטאנד, צו וועלכען דאָס היינע אידישטום איז צוגעוואוינט געווארען. מיר ווילען איצט ניט ארומנעמען די אורזאכען וואס האָבען גורם געווען דעם הפקד'דיגען צושטאנד. איינס איז אָבער זיכער, אז דער כבוד און דער געשטאַלטונג, וואס דאָס אָרטאָדאקסישע אידישטום האָט זיך באדאכט אידיענטיפירען, האָט עס ניט געהאט.

די פארוואלטונג און דער צוזאמגעשטעל פון דער קהלה לעצטען יאָר האָט ענעדניש געארבייט צוריקגעגעבען דעם געהעריגען אויסזעהן פון דער אָרטאָדאקסישער צורה; א פאראנטווארטלאכע פארשטאנד און פארפעסטיגונג פון די כשרות פאָזיציעס אין דער היינער שטאַט, אויף א וויער באשיידענעם, אָבער נעלונגענעם אופן, איז עס דורכגעפירט געווארען אין אזא מאָס, וואס מ'האָט זיך כעתהילח גאָר ניט געקאָלט.

די קהלה האָט גערופען און געוועקט פאר א פארשטאנד און דעם רעזיאָנאַלען וועגען אין די ראמען פון טראדיציאנעלע אידישקייט; געשטאנען אויף דער וואך מיט עפענטלאכע פראָפאגאנדע, רעאגירענדיג דיג אויף יעדער פאזע אינ'ם אידישען לעבען.

וועלכעספארשטענדלעך, אז אויך איצט פאָדערט זיך א נואל-דיגע אָנשטרענגונג פאָרטזעצן די אָנגעהויבענע ארבייט, וואס זאָל באצייכענע ווערען מיט א פולשטענדיגען געקרוינטען געפאָל. דארום, איז ווינשענסווערט, אז עס זאָל צושטיין צום רודער פון דער קהלה באוואוסטזינגע ארבייטסזאמע מיטגלידער, אום דורכצופירען די אָנגעהויבענע גרויסע און פאראנטווארטלאכע מייסע, צו וועלכען זי קהלה האָט זיך געשטעלט צום דריטן, נעמליך: צו פארזיכערען כשרות צו די אידען, וואס ביי זיי איז עס באשטימט איינע פון די הויפט פרינציפן פון אידישטום; ווייטער פארטווענען די פראָפאגאנדע דורך פאָפולערע אויפפֿעלדונגען וועגען אלע אידישע פראָב לעמען וואס פאָדערען אַ לויזונג אין די ראמען פון טראדיציאנעלע אידישקייט און ניט דערלאָזען פרעמדער גייסט זאָל באאיינפלוסען דאָס אידישע לעבען.

פארשטאָרקט אונזערע תורה-פעסמאנגען!

די איצטיגע וועלט-מלחמה האָט הויב געמאכט די קולטור-בנינים אַזן תורה-לעבנס-ווי אַייראָפּא. מוזען מיר, אויף דער זייט ים, מיט מסורתישען זין אויפגעבויען צו ארבעטן ווערען די גייסטיגע אוצרות וואס מיר האָבען ביי איצט דערוואָרבען, אום די צוקונפטיגע דורות זאָלען קאָנען דורך זיי ווייטער שפּײַנען דעם מתורתורה. דער מרכז התורה, ישיבת מהר"ל גויבאָרט מיר דאָס שוין אין די עטלאכע עקזיסטירענדע יארען, פארנעמענדיג איצט א בכבוד'דיגע

אָרט צווישען די תורה-צענטערן אויף דעם קאָנטינענט. לינט דארום א חוב אויף יעדען איד, צו שטיצען דעם תורה-אנשטאַלט; אָנווענדען זיין ביים יאָרלאכען באקאנטע, צו וועלכען ס'איז איינגעלאדען געוואָרען הרב דר. דוד גרובאָרט, א זון פון דעם נאון אויף וועמענס נאָמען די ישיבה איז געגרינדעט.

וועלען מיר אָדער ווילען מיר העלפען?

עס איז זיכער באקאנט אז אונזערע לייגענע דעם לעצטען בא-שלוס פון דער פאראייניגטע היילעם קאָנסערגענץ, פאר א קאמפאניע פון פופציג טויזענט דאלאר פאר די מלחמה קרבנות.

עס טוט וויי דאָס האַרץ, ווען מען באטראכט אָט די מינדער וויכטיגע סומע, וועלכע די קאָנסערגענץ האָט געהאט דעם מוט צו באשטימען—לביב דעם גרויסען אומגליק וואס רופט זיך "מלחמה קרבנות". עס פארשטייט זיך, אז די באשטימונג איז ניט די שולד פון דער קאנסערגענץ, די וועלכע שטייען ביים רודער פון דער הייליגער ארבייט, וואס ווייסען, מער ווי יעדער דורכשניטלאכער מענטש, די לייגען און פֿיין אונזערע ברודער און שוועסטער אויף יעדער זייט ים, וואָלטען זיכער געוואָלט א קאמפאניע פאר א גרעסערער סומע בא-שטימען. ליידער אָבער, צוקוקענדיג זיך צו דער קאָנסערגענץ און פאסייען מיט וועלכע דאָס טאָראַנטאָ'ר אידישטום נעמט אויף די גרויזלאכע פאסירונגען, וואס האָבען ווי א וואָלפאָנישער אויסברוך געטראָפּען דעם אויפֿגעאישען אידישטום, האָבען זיי זיך צו א גרע-סערער סומע, ניט געקאָנט דעציידירען.

אָבער די פראגע שטעלט זיך, פארוואס איז עס אזוי? פארוואס האָט מען אָנגעוואָרען די מידה מיט וועלכע דאָס אידישע פאָלק איז שטענדיג באצייכענט געוואָרען אלס רחמנים בני רחמנים? וואו איז אהינגעקומען דער ואחבת לרעך כמך זה כלל גדול בתורה? קאן א מענטש לייגענע פון דער מורא'דיגער טראַגעדיע וואס שפּײַלט זיך איצט אָפּ אין אייראָפּא און זיין אידישע האַרץ זאָל דערביי ניט א צאפֿעל נעבען, דער קערפער זאָל דערביי ניט אויפֿ-טרייסלען?

עס איז דאָך קיין ווערטער ניט פאראן אויסצודריקען דעם גרויסען ווייטאָג פון דעם גרעסטען טייל פונ'ם אידישען פאָלק וועלכער צאפֿעלט אין קאָוואָלדישעס אונטער די פארגיסטעמע גענעל פון די בארברען און אויסווארפען און דער מענשהייט. אונזערע ברודער און שוועסטער ווערען געמאָרדעט, די לעבען געבליבענע ווערען דורך הונגער געטויט, און מיר, וועלען זיצען רהיב? זיין! דאָס טאָר ניט געשען. אזוי ווייטער טאָר עס ניט אָנגיין! זאָל דער געטויט פון די צום טויט גע'שטאַנע, דעם געשענדיגטע און געפֿיניגטע, אויפֿוועקען די וואס זיינען אין א לעטאָנישען שלאָף אריינגעפאלען.

לאָמיר ניט זיצען מיט פארלינגטע הענט אין אונזערע באקוועמע הייזער!

לאָמיר ארויסגיין אין די גאסען, פון הויז צו הויז זיך פאנאני דערשפּרייטען, רופען, וועקען דעם ברייטען אידישען עולם צו מעשיב! לאָמיר כאַטש מיט אונזער ענערגיע דערמעגלעכען אַנצוואַמלען גרעסערע סומען צו לייגענע וויער פֿיין און נויט!

וועלען מיר העלפען, וועט די סומע זיכער געשאפען ווערען. ווילען מיר העלפען, דאָרף די סומע פון פופציג טויזענט דאלאר פֿיל-פאסיגער פארנעמען ווערען.

דערוואַכט אידען צו אידישע פֿליכטען!